

Protestni pojavi, povezani z varstvom okolja

Pavle Čelik*

Danes postaja povsod po svetu, zlasti pa v gospodarsko najbolj razvitih državah, vse bolj pereče vprašanje varstva okolja. Okolje postaja namreč vse bolj onesnaženo in tudi nezdravo. Tako je na primer decembra leta 1952 v petih dneh v Londonu umrlo okoli štiri tisoč ljudi zaradi smoga, devetnajst let pozneje pa je v Iraku, v povsem drugačni deželi od Velike Britanije, umrlo blizu tri tisoč ljudi, ki so jedli žitno seme, razkuženo z živosrebrnim sredstvom proti glivicam.¹ Nekateri govorijo o tem, da se narava začne kazati človeku kot tuja sila² oziroma da človekovi posegi v naravo vse bolj kažejo tudi drugo, škodljivo stran, in ne le koristne. Tudi tu se kaže spoznanje, da iz človekovih dejanj, ki so hotena, izhajajo nekatere posledice, ki niso hotene,³ kar je ena od bistvenih strani odtujenosti človeka v družbi.

Hkrati s takim dogajanjem v dejanskih družbenih gibanjih pa je moč opaziti vse bolj pogoste razprave o varstvu okolja, tako v strokovnih revijah in knjigah kot tudi na raznih sestankih in posvetovanjih. Med občani so taki pogovori vse pogostejši. Res je, da so take obravnave največkrat usmerjene v pravno plat tega področja oziroma v to, kako bi s pravnimi normami dosegli izboljšanje stanja. Zaradi tega je največ razprav kazenskopravno usmerjenih, kajti druge (družboslovne) znanosti so se v tovrstne razprave vključile manj; slednje velja tudi za kriminologijo.⁴

Zavest o nevarnostih, ki pretijo človeku zaradi onesnaževanja njegovega bivalnega in naravnega okolja, se krepi počasneje, kot narašča nevarnost. Tisti, ki najbolj občutijo nevarnosti v okolju, se ponavadi organizirajo kot ljubitelji narave (živali, rastlin, voda itd.). Tako so povsod po svetu podobna društva, organizacije in druge oblike formalnega združevanja ljudi. Največ jih je v razvitih državah, kjer je okolje praviloma najbolj onesnaženo. Take organizacije se v zadnjem času ne zadovoljujejo več zgolj z ljubiteljstvom, marveč se usmerjajo tudi v različne oblike delovanja zoper onesnaževanje okolja oziroma za večjo skrb pri varovanju okolja.

Poleg teh formalnih organizacij pa nastaja tudi širše gibanje zoper onesnaževanje zemlje,

zraka in voda, zoper hrup in za ustrezno odpravljanje ali zmanjševanje nevarnosti, ki jih pri naša jedrska energija. Ponekod v tujini in tudi pri nas prihaja do raznih protestov zoper neustrezno poseganje v naravo in širše okolje. Taki protesti so zanimivi ne le za varnostno službo, saj gre za javne manifestacije, marveč tudi za tiste znanstvene discipline, ki se ukvarjajo s preučevanjem človekovega vedenja.

Glede na način, kako se protesti izražajo, jih je moč razdeliti v več skupin, in sicer:

a) protesti zoper ogrožanje okolja, ki se lahko kažejo na več načinov, na primer kot:

— protesti skupine ljudi na javnem kraju, kot je ulica, cesta, trg, park in podobno,

— protestni napisi na javnih krajih, zlasti na zidovih stavb in na prometnih površinah,

— posamično izražanje nestrinjanja s posegi v okolje v sredstvih za množično obveščanje,

— posamičen protest, izražen v drugih oblikah zbiranja občanov (sestaneč, zborovanje, zbor itd.);

b) protesti z zahtevo po izvrstitvi določenih ukrepov pristojnih organov, da bi se varstvo okolja izboljšalo, izražajo se lahko na podobne načine kot prva skupina protestov;

c) protesti, ki so glede temeljne vsebine (ali nagiba) usmerjeni v razreševanje drugih vprašanj, deloma pa imajo tudi ekološko vsebino in

č) protiprotesti, ko nasprotniki varstvenikov narave skušajo ovirati druge v njihovem izražanju mnenj in stališč.

Najbolj pogosti so protesti zoper onesnaževanje ali ogrožanje okolja, ko gre za nasprotovanje že sprejetim sklepom drugih organov ali že izvršenim poseganjem v naravo. Ali to ne pomeni, da je to svojstven izraz premajhnega vpliva ljudi na oblikovanje politike nasploh in v ekologiji še posebej?

V tem sestavku bo govora le o prvi skupini oziroma vrsti protestov, naperjenih zoper ogrožanje okolja, ki se kažejo v javnih protestih, shodih in v obliki protestnih napisov na javnih krajih; druge skupine protestov ne bodo obravnavane. Osnovni razlog za to je vidnost in javnost teh oblik. Prikazani bodo nekateri primeri iz tujine in iz naše domovine. V zelo omejenem obsegu bodo orisane tudi domneve o vzrokih za te pojave in o možnostih za njihovo preprečevanje. Gre torej za svojstveno kriminološko obravnavo tega vprašanja oziroma dogajanja, ki je povezano z varstvom okolja.

* Pavle Čelik, magister, ravnatelj kadetske šole za miličnike, Ljubljana-Tacen.

¹ Higgins, str. 6.

² Goričar, str. 40.

³ Engels, str. 473.

⁴ Pečar, str. 41.

I. Domnevni vzroki za take pojave

1. Protesti zoper ogrožanje okolja so postali dejanskost v zadnjih letih. Zakaj? Pred sto leti okolje še ni bilo resno ogroženo niti v posamični državi niti v svetovnem ali mednarodnem merilu. Danes so človekovi posegi v naravo že tako obsežni, da pomenijo nevarnost za širšo mednarodno skupnost. Vse to je vodilo k temu, da so poleg raznih društev prijateljev narave nastala množičnejša gibanja za varstvo narave. Zavest o nujni večji skrbi za čisto okolje je vzrok teh gibanj in njihova posledica. To pomeni, da je **osnovni vzrok** za protestno delovanje skupin zoper onesnaževanje okolja v sodobnih družbenih, zlasti **gospodarskih gibanjih**. Drugače rečeno, škodljivo in ne dovolj premišljeno, na dobičku temelječe izrabljanje narave je tisti okvi, v katerem je lahko prišlo do protestov, ki jih pogojno lahko imenujemo ekološko javno nezadovoljstvo.

Poleg tega osnovnega vzroka bi mogli govoriti tudi o številnih drugih pogojih in okoliščinah, ki spadajo v širši pojem vzrokoslovja ekoloških gibanj in protestov. Ogledati si jih velja vsaj nekaj.

2. Pogoji za take proteste so številni in v različnih deželah različni. Podrobnejša obravnava bi zato morala upoštevati posebnosti posameznih držav. Takih podatkov ni na razpolago v zadostnem obsegu, zato bo govora o domnevnih skupnih pogojih, ki veljajo bolj ali manj za večino držav.

Eden od takih pogojev je po vsej verjetnosti **ustrezna zavest** večjega števila ljudi, da je za varstvo okolja nezadostno poskrbljeno oziroma da je ogroženost prevelika. Takih ozaveščenih ljudi mora biti več, saj bi zgolj protest posameznika ne imel zaželenega učinka v javnosti. Ker so žrtve ogroženosti okolja tako rekoč vsi ljudje, gre pri tem za delovanje večje ali manjše skupine občanov, ki se zaveda svoje žrtvovanosti. Ne gre le za zavest prebivalcev o ogroženosti okolja, marveč tudi za spoznanje, da je moč stanje izboljšati.

Pogoj za take proteste je tudi **podobno delovanje** ljudi v zvezi z drugimi družbenimi vprašanji. Kaj to pomeni? V državi, kjer ljudje nikdar s protesti ne izražajo svoje zavesti, volje in stališč, je kaj malo verjetnosti, da bo do množičnih protestov prišlo glede varstva okolja. Potrebna je torej nekaka »protestniška praksa« ali tradicija ljudi, ki se potem zatečejo k javnim protestom tudi glede ekologije. To hkrati po-

meni, da so potrebne ustrezne družbene razmere za organiziranje protestov take ali drugačne vrste, določena stopnja demokratizacije, pravic javnega zbiranja ljudi in podobno. Skratka, potrebna je določena izkušnja ljudi pri izražanju nezadovoljstva v množični obliki.

Med pogoji velja omeniti tudi premalo dosledno ali **nedosledno odkrivanje** onesnaženosti okolja. Vsaj v razvitih deželah je namreč precej posegov v okolje označenih kot protipravno delovanje. Toda poklicani nadzorni organi delujejo zoper onesnaževalce premalo dosledno in učinkovito. Vzrok za to je njihova neusposobljenost, odvisnost od drugih, zavest in podobno.⁵ Žrtve onesnaženosti okolja se tega zavedajo in to je lahko dodatni pogoj za njihovo protestno delovanje.

3. Okoliščine protestov te vrste bi lahko označili kot neposredne sprožilne, spodbujevalne, napeljevalne dejavnike. Med njimi velja omeniti nekatere. Večkrat je to povsem **določen poseg** v človekovo okolje, ki ga ozaveščen del javnosti oceni kot neupravičen, preveč tvegan ali celo nevaren (gradnja tovarne, energetskega objekta itd.). Ko do takega protesta pride, ga sodobna **sredstva množičnega obveščanja** posredujejo bralcem oziroma gledalcem in poslušalcem, in to je lahko spodbujevalna okoliščina, da do podobnega protesta pride tudi v drugem kraju ali v drugi državi. Jasno je, da do takega »posnemanja« drugih ne more priti, če ni doma ustreznih vzrokov, možnosti in okoliščin za izvedbo protestov; torej je doseg sredstev za javno obveščanje omejen. Taka okoliščina je morda tudi določena **zaostrenost v družbenih odnosih**, ki se izraža na različne načine in med drugim tudi s protesti (ekološkimi ali pa tudi drugačne vrste).

Vse to so seveda domneve, ki zadevajo vzročni splet protestov zoper ogrožanje okolja. Ustrezne raziskave niti v tujini niti doma še niso bile opravljene, zato domneve naslanjamo na splošno kriminološko vzrokoslovje.

II. Nekaj oblik protestov

Oblike protestnih pojavov, ki so povezani z varstvom okolja, lahko razdelimo po več merilih. Eno takih meril so vzroki, ki omogočajo taka dejanja; na ta način razdelimo proteste v tiste, ki so naperjeni zoper določene vrste posegov

⁵ Isto kot opomba 4, str. 39.

v naravo oziroma ogrožanje zraka, vode in zemlje, ki povzročajo hrup ali pa pomenijo splošno nevarnost za človekovo okolje, v najširšem pomenu besede (npr. jedrska energija in z njo povezane naprave). Drugo tako merilo so »taktični« postopki demonstrantov oziroma protestnikov, odvisno od tega, ali gre za mirno ali bolj nemirno delovanje množice. Tretja možna podlaga za razvrstitev teh oblik pa je neposreden povod za protestno delovanje ljudi. Vse take in podobne delitve so bolj pogojne in manj dejanske. Poleg tega se te oblike razlikujejo od države do države ali celo znotraj iste države. Zaradi tega se ni lahko odločiti, kako razvrstiti številne oblike protestov. Na tem mestu bo razvrstitev temeljila na vrsti dobrine v okolju, ki jo protestna akcija skuša poudariti oziroma opozoriti pristojne dejavnike na njeno večjo zaščito. Taka delitev je v določenem pomenu kombinacija zgoraj naštetih možnih meril. Naštete bodo po naključnem vrstnem redu in ne po družbeni pomembnosti. Pri tem pa je treba poudariti, da so temeljne dobrine okolja, ki jih navadno delimo na zemljo, vodo in zrak, med seboj tesno povezane in pomenijo celoto. Zaradi tega so razne oblike protestov usmerjene v več teh dobrin hkrati in ne le v eno; zaradi tega delitev teh protestov ni »čista«, marveč se med seboj prepletajo razne vsebine.

A. Protesti zoper hrup

Danes je skoraj splošno priznano, da je hrup pomembna vrsta ogrožanja človekovega okolja, zlasti bivalnega. Hrup je največji praviloma tam, kjer je naselitev ljudi najbolj gosta ali zgoščena, to se pravi v mestih. Povzročajo ga različne naprave, od motornih vozil prek proizvodnih obratov do letal. Vir hrupa bo služil kot temeljno merilo ali izhodišče pri razpravljanju o tovrstnih oblikah protestov v tujini in doma, kajti same oblike protestov zoper hrup so različne.

1. Doslej so bili razmeroma redki taki javni protesti množice, ki bi izražali nezadovoljstvo z **razmestitvijo proizvodnih obratov** v okolje, kjer bi taki obrati pomenili nov ali dodaten vir hrupa. Taki proizvodni obrati se postavljajo tam, kjer ni goste naselitve ljudi; odstopanje od tega pravila pa lahko pripelje do protestov prizadetega prebivalstva.

2. Pogostejši so protesti, ki izražajo nezadovoljstvo z **motorizacijo** kot virom hrupa. Natančneje rečeno, gre za proteste zoper hrup motornih vozil v (vele)mestih na račun pešcev in

kolesarjev. To po drugi strani tudi pove, da taki protesti praviloma zagovarjajo koristi te zapostavljene kategorije udeležencev v prometu na cestah. Protestniki hodijo peš po mestih in nosijo napise zoper avtomobile ali pa kolesarijo po najbolj prometnih površinah. Do tega je prišlo v Parizu, Bruslju in v drugih vele mestih zahodne Evrope. Podoben primer, vendar v manjšem obsegu, je bil 27. 9. 1977 v Ljubljani, ko je neformalna skupina mladih z imenom »Središče kolesarjem« priredila protest zoper avtomobile v središču mesta: okoli 35 kolesarjev se je zbralo na Cankarjevi ulici in so se odpeljali po Titovi, Gradišču, Gorupovi, Aškerčevi, Trgu MDB in in Rimski ulici pred stavbo Filozofske fakultete. Na ta način so izrazili nezadovoljstvo s prometno ureditvijo v središču mesta, ki da je oškodovala kolesarje in pešce na račun voznikov motornih vozil.⁶ V to skupino spada tudi protestno zborovanje študentov in dijakov, ki je bilo 14. 4. 1971 pred stavbo Filozofske fakultete v Ljubljani. Zbrani so spočetka protestirali zoper prevelik hrup, ki ga povzročajo motorna vozila, zlasti tovornjaki, na Aškerčevi cesti, kjer je (bila) večina fakultet in srednjih šol, pozneje pa so svoj protest še razširili ter so odšli do skupščine SR Slovenije, kjer so se razšli;⁷ eden od kolovodij je bil za svoje ravnanje obsojen od pristojnega sodišča.⁸ Vprašanje hrupa je v Ljubljani dejansko že pereče in novinarka se je upravičeno vprašala, ali ne bi o tem kazalo razpravljati glasneje.⁹

3. Nasprotovanja gradnji novih ali razširjanju že obstoječih **letališč** niso redka. Nosilci teh pojavov so zlasti prebivalci krajev v bližini takih naprav in stavb. Pri nas na javnih krajih še ni prišlo do takih dejanj, v občinah pa je tekla razprava o hrupu na športnem letališču v Lescah in v Ljubljani. V tujini je verjetno najbolj znan primer novega letališča Narita na Japonskem. Graditi so ga začeli leta 1960 in stalno so se vrstile demonstracije okoliških kmetov, študentov in pristašev levičarskih organizacij. Ni šlo zgolj za hrup, marveč tudi za razlastitev kmetov in vse bolj tudi za odpor zoper oblasti. Protesti so bili tudi v drugih krajih Japonske. Obsegali so podtikanje bomb na policijsko postajo prek zažiganja državnih uradov do spuščanja balonov, ki so ovirali letalski promet. Ko je bilo letališče po 13 poskusih maja leta 1978 končno

⁶ Protest kolesarjev, str. 11.

⁷ Z. J., str. 2 in Dolenc, str. 6.

⁸ Žagar, str. 8.

⁹ Rogelj, str. 4.

odprto, je moralo sodelovati blizu 14 tisoč policistov.¹⁰ Letališče, ki velja za najdražje na svetu, mora stalno varovati skoraj 12 tisoč policistov in na obletnice odprtja še vedno prihaja do demonstracij.¹¹ Drug podoben primer je v Frankfurtu, ZRN, kjer nameravajo oblasti razširiti tamkajšnje letališče. Nova letališka steza naj bi potekala skozi gozd v dolžini 4 kilometre in 600 metrov široko. Nasprotniki so tam postavili svojstveno vas kot znamenje mirnega življenja. Ko je posredovala policija, so se z njo spopadli in nemiri so se prenesli v središče mesta, kjer je prišlo do pravega prometnega nereda. Policija je napravila red šele z uporabo solzilca.¹² Zadeva prerašča svojo ekološko plat in postaja politično vprašanje; nemški novinar se je zato vprašal, ali ta letališka steza ne pelje v državljansko vojno v ZR Nemčiji.¹³

B) Protesti zoper posege na zemljišču

Posegi v zemljišče največkrat pomenijo graditev različnih obratov. To je povezano s spremembami na zemljišču, kot so poseki gozdov, zmanjšanje obdelovalne površine, spremenjen videz pokrajine, (domnevne) spremembe v podnebju in podobno; lahko pride do sprememb v vodnem redu (gradnja vodnih elektrarn) ali celo v zraku (onesnaževanje), lahko pomeni vir hrupa ali poseg v mestno okolje. Tako se zopet pokaže, da lahko pomeni (nedovoljen) poseg v zemljišče hkrati ogrožanje vseh vrst okolja. Protesti, ki so povezani s posegi v zemljišče, bodo obdelani glede na to, kakšen objekt se v okolju gradi oziroma zakaj se okolje spreminja.

1. Nasprotovanje gradnji **avtomobilskih cest** in drugih cest skozi določena območja v tujini niso redka. Prebivalci prizadetih krajev nastopajo zoper take posege v naravo, zoper hrup motornih vozil in zoper onesnaževanje zraka z izpušnimi plini, kar vse je posledica graditve ceste. Tudi v Ljubljani so bili protesti posameznikov in sosesk ob načrtovani gradnji obvoznice, ki naj bi razbremenila Prešernovo cesto, ter obvoznice od Dolgega mostu do Celovške ceste; taki protesti so bili izraženi v sredstvih javnega obveščanja ter na sestankih občanov v krajevnih skupnostih in v stanovanjskih hišah.¹⁴ Podobni protesti so bili tudi v nekaj drugih krajih

Slovenije (v Škofji Loki ob gradnji tako imenovane uranske ceste, v Žalcu itd.).

2. Protesti zoper gradnjo **vodnih elektrarn** so znani doma in v tujini. Take elektrarne je možno graditi v hribovitem svetu, (kjer je največ možnosti za ohranitev čistega okolja, ali v dolinah, kjer so obdelovalne površine in naselja. Zelo znan je primer iz Norveške, kjer so začeli graditi vodno elektrarno na reki Alta. Tej gradnji nasprotuje mnogo prebivalcev in to traja že deset let. Januarja leta 1981 so pričeli z gradnjo, računajoč s tem, da v mrazu ne bo prišlo do protestov, toda nasprotniki elektrarne so to skušali preprečiti in prišlo je do spopadov s policijo, ki je morala nastopiti z velikimi silami in opremo.¹⁵ Pri nas so v Posočju načrtovali gradnjo treh vodnih elektrarn (Kobarid, Dolenja Trebuša in Dobljar II).¹⁶ To bi precej vplivalo na samo vodno gladino Soče in Idrijce, na okolico struge oziroma jezera in na širšo okolico (spremembe v podnebju). Kmalu je prišlo do protestov v več oblikah. V začetku oktobra leta 1979 so bili napisi v Bovcu in Srpenici, ki so izražali nasprotovanje tej gradnji («Smrt morilcem Soče! HE — Ne!» itd.). Konec februarja in v začetku marca istega leta so posamezne skupine občanov začele zbirati podpise od prebivalcev, ki naj bi potrdili, da so domačini zoper novo centralo.¹⁷

3. Sem se vsaj pogojno da vključiti tudi proteste zoper krčenje **zelenih površin v mestih**: zmanjševanje zelenic, parkov, drevoredov in podobnih delov mestnih pljuč, kot včasih rečemo. Gre zlasti za proteste v mestih, lahko pa so v več oblikah. Naj navedemo le primer iz Ljubljane, kjer so sredi marca leta 1972 delavci komunalnega podjetja posekali dotrajana drevesa ob Vegovi ulici. Dva dni zatem se je na kraju zbralo okoli 150 študentov in so na navedeni ulici protestirali zoper tak poseg v mestno okolje. Na vozišču so plesali, poslušali glasbo, pisali transparente in promet je bil 1 uro zaprt.¹⁸ Na stenah bližnjih stavb pa so nalepili plakate z vabili na ohranitev mestnih pljuč.¹⁹

Določena posebnost so protesti slovenskih kmetov v okolici Trsta. Tako so 4. 2. 1976 vaščani Višovelj pri Trstu protestirali zoper železniško progo, ki je speljana skozi njihovo vas in po obdelovalni površini; čez pet let so bili nekateri

¹⁰ Prvi potniki z letališča v Nariti, str. 16.

¹¹ Demonstracije pri Nariti, str. 3.

¹² Drčar, str. 3 (I).

¹³ Hajduk, str. 149.

¹⁴ Guzelj, str. 23.

¹⁵ Demonstracije zaradi jezua na rekialti, str. 13.

¹⁶ T. J., str. 1.

¹⁷ Janša, str. 22.

¹⁸ Draščič, str. 7.

¹⁹ S. I., str. 6.

obsojeni na pogojne zaporne kazni.²⁰ Pri tem gre za splet okoliščin, ki imajo za končno posledico raznarodovanje Slovencev v Italiji. Verjetno ni naključje, da so odborniki liste za Trst določili, da bodo strupeni pepel odlagali v slovenski vasi Trebče pri Trstu, proti čemur so vaščani protestirali 1. 4. 1981.²¹ Tako imenovana lista za Trst je nosilka nasprotovanja graditvi prostega industrijskega območja na Krasu, kar opravičuje z ekološkimi razlogi.

C) Protesti zoper onesnaževanje zraka

»Čisti« protesti, ki bi bili usmerjeni zgolj zoper onesnaževanje zraka, so razmeroma redki, saj je človekovo okolje enotno, nedeljivo, zaradi tega se tudi protesti po svoji vsebini prepletajo.

1. Protesti zoper **proizvodne obrate in druge naprave**, ki onesnažujejo zrak v okolici, so precej redki, podobno, kot velja za obrate, ki povzročajo hrup v okolici. Do tega pride praviloma tedaj, ko ozračje v določenih slabih vremenskih razmerah postane še posebej onesnaženo.

2. **Protesti ob enkratni onesnažitvi zraka** s kakšno nevarno snovjo so ponavadi na območju, ki je sicer znano kot razmeroma čisto. Vsem je dobro znana nesreča, ki se je zgodila v tovarni v Sevesu v Italiji in so morali praktično preseliti del okoliškega prebivalstva, kraj pa se le počasi vrača v svoje normalno življenje.²²

3. Protesti, ki so usmerjeni zoper splošno onesnaženost zraka v mestih, ne glede na vir onesnaževanja, so bili doslej v nekaj glavnih mestih zahodnoevropskih držav. Tam so se pešci ali kolesarji opremili z zaščitnimi maskami ter s sprevedom po mestu izrazili svoje nezadovoljstvo z dejanskim stanjem. Tak poskus je bil tudi v Ljubljani, ko je skupina študentov 11. junija 1979 šla pred skupščino mesta Ljubljane, kjer so hoteli izvesti nekaj poulični prizor z naslovom »Smrt smrti!«²³

Morda je poseben, skrajn primer glavno mesto Islandije, kjer so zagovorniki čistega okolja uspeli izsiliti odlok mestne skupščine, s katerim so prepovedali v Reykjaviku v stanovanjih imeti pse, ki da so povzročali več škode kot koristi.²⁴

Č) Protesti zoper onesnaževanje voda

Onesnaževanje sladke in morske vode povzročajo industrijski obrati, obrtne delavnice nekaterih strok, plovni objekti na morju itd. To, kar so za sladke vode industrijske odplake, to so za slane vode moderni tankerji, ki prevažajo velike količine goriv, in če se zgodi nesreča, je to prava katastrofa. V tujini so tovrstni protesti manj pogosti kot ob drugih oblikah ogrožanja okolja.

1. Protesti zoper onesnaževanje sladke vode in s tem zvezan pogin **vodnega življa** so bili tudi pri nas. Zanimiv je protest v Žalcu dne 15. januarja 1977, ki se je začel s protestnim shodom v stavbi kmetijskega kombinata Hmezad Žalec, potem pa je kolona motornih vozil peljala v Velenje in nazaj.²⁵ Organizirali so ga člani ribiških družin, da bi tako izrazili nezadovoljstvo zoper dogodek v Velenju, kjer so iz tovarne Gorenje izpustili cianide v reko Savinjo in je pogin rib pomenil večmilijonsko škodo.²⁶ Hkrati pa je malo pred tem tuj voznik s smrdljivo tekočino onesnažil zrak od Trojan skozi Šaleško dolino do države meje z Avstrijo.²⁷

2. Zanimive demonstracije so bile na Japonskem v zvezi z **domnevno zastrupitvijo** rib v morju. Tam so aprila leta 1981 odkrili nedovoljeno izplako iz jedrske elektrarne Curuga v bližnje morje.²⁸ Ko se je to razvedelo, so v raznih mestih izbruhnile demonstracije, ker so ljudje menili, da so ribe neužitne.²⁹

D) Protesti zoper jedrsko energijo

Jedrska energija postaja v najbolj razvitih državah vse bolj pomemben pogonski vir, hkrati pa se širijo protesti zoper gradnjo novih jedrskih elektrarn in odpiranje tako imenovanih jedrskih smetišč, kjer shranjujejo jedrske odpadke. Strah pred tem pogonskim virom se še povečuje ob posameznih, doslej redkih nesrečah v jedrskih elektrarnah, kakršna je bila na primer v ZDA v centrali Otok šest milj. Nasprotniki jedrske energije kažejo svoje nezadovoljstvo na več načinov.

1. Protesti zoper **gradnjo jedrskih elektrarn**, ki se načrtujejo ali pa se že gradijo. Demon-

²⁰ Pnizivno sodišče obsodilo domačine..., str. 1.

²¹ Organiziran protest Trebencev..., str. 2.

²² Seveso oživlja, str. 8.

²³ Nastop skupine »Pred razpadom«, str. 8.

²⁴ Ljubitelji čiste narave..., str. 13.

²⁵ Tavčar, str. 2.

²⁶ D. H., str. 4.

²⁷ »Priklopnik dihur«, str. 1, in Cisterna še ni bila prazna, str. 6.

²⁸ »Procurila« atomska centrala, str. 12.

²⁹ Potreba za energijom jača od straha, str. 3.

stranti praviloma izražajo svoj protest na kraju začete ali celo nameravane gradnje. Verjetno so najbolj znani primeri iz ZRN. Tam so bile že večkrat demonstracije zoper gradnjo jedrske elektrarne v mestu Brockdorfu ob reki Elbi; gradnja še poteka in nasprotniki skušajo nadaljnja dela ovirati oziroma jih zavreti.³⁰ Pozimi leta 1981 je tam demonstriralo okoli 80 tisoč ljudi in za red je moralo poskrbeti blizu 11 tisoč policistov.³¹ Neznanci so razstrelili daljnovod, ki vodi iz jedrske elektrarne Essenshamm; škoda je znašala pol milijona nemških mark.³² V Avstriji so nasprotniki te energije dosegli, da je bilo izvedeno ljudsko glasovanje o odprtju jedrske elektrarne Zwentendorf. Prebivalci so se izjavili proti, čeprav je naprava dograjena.³³ V Franciji so hoteli graditi tako elektrarno na rtu Raza v Bretaniji. Domačini so se temu uprli in tam postavili stajo za ovce, in ko so prišli zemljemerci pod zaščito policistov, so jih domačini napadli s kamenjem in pregnali. Kraj Plogoff je postal nekaka romarska pot francoskih ekologistov...³⁴

2. Protesti ob tako imenovanih **jedrskih nesrečah**, ki se zgodijo v elektrarnah, ob prevozu jedrskega goriva ali v rudnikih urana, so redki, saj so tudi take nesreče doslej bile redke.

3. Protesti zoper **skladišča jedrskih odpadkov** so povezani s končno stopnjo v izrabi jedrskega goriva. Gre za visoko radioaktivne odpadke, ki jih je treba ustrezno spraviti na varen kraj. Tako so v ZRN protestniki zasedli tako skladišče v bližini Gorlebna, postavili zasilno »vas 1004« in tem živijo, stalno ali menjaje se, da jih ne bi iznenadila policija.³⁵

S tem v zvezi velja omeniti tudi dogodek iz Velike Britanije. Tam je še iz druge svetovne vojne povsem okužen otok ob škotski severni obali, ker so na njem delali poskuse z biološkim orožjem. Pred kratkim so navedli tudi možnost, da bi otok postal odlagališče za jedrske odpadke, kar je povzročilo proteste. Nastala je skrivna organizacija, ki grozi, da bo okuženo zemljo z otoka uporabila kot sredstvo za izsiljevanje, da bi oblasti razkužile otok in ga usposobile za življenje.³⁶

³⁰ Protijedrske demonstracije v ZRN, str. 3.

³¹ Drčar, str. 3 (II).

³² Z razstrelivom proti jedrski energiji, str. 20.

³³ Fras, str. 5.

³⁴ Novak, str. 18.

³⁵ Uporniška vas 1004, str. 28.

³⁶ »Komandosi usodne žetve« ..., str. 12.

Omeniti velja, da so jedrske elektrarne lahko povod za različne vznemirljive govornice med (okoliškim) prebivalstvom. Tak primer je bil tudi pri nas, ko je bil 6. oktobra 1981 potres na Dolenjskem. Med prebivalci Krškega so nastale govornice, da ne gre za potres, ampak je to povezano z delovanjem tamkajšnje jedrske elektrarne. Občani so zahtevali sklic zborov občanov in v krajevni skupnosti Dolenja vas je do takega zbora tudi prišlo, na njem pa so jim pojasnili neosnovanost govoric.

Po letu 1979 se je gradnja jedrskih elektrarn nekako zataknila. Naštevajo zlasti tri vzroke za to, in sicer podražitev gradnje, potrebe po energiji, ki ne rastejo tako strašno hitro, in odpor širših plasti prebivalstva do te energije.³⁷ Štejejo, da ima odpor zoper jedrske elektrarne tudi svojo dobro stran, saj spodbuja vlade, znanstvenike in širšo javnost, da temeljito razmišljajo o varnosti teh naprav.³⁸

Pri obravnavi protijedrskih protestov smo prišli blizu področja, ko se ekologija spreminja v politiko oziroma postaja del političnih bojev. Zaradi tega si velja to vprašanje ogledati posebej.

III. Varstvo okolja in politika

Ko je bilo govora o domnevah za vzroke protestnih pojavov, ki so povezani z varstvom okolja, smo zapisali, da so osnovni vzrok sama družbena gibanja, zlasti gospodarska. Glavno smer tem gibanjem dajejo vladajoče sile v družbi. Iz tega bi se dalo sklepati, da je varstvo okolja del politike vladajočih političnih sil v posamezni državi, pa tudi protesti zoper politiko na tem področju so — v skrajni možnosti — bolj ali manj povezani s politiko. Drugače rečeno, so dejanske, družbene možnosti, da se nasprotovanje politiki varstva okolja spremeni v politični dejavnik ali celo v politično gibanje. Tako je švedski publicist zapisal, da ima med vprašanji, ki so v središču političnega dogajanja na Švedskem, vse večjo vlogo in pomen človekovo okolje.³⁹

O možnih povezavah med politiko vodilnih družbenih sil in prizadevanjem za boljše varstvo okolja bi bilo mogoče govoriti v več smereh. Na tem mestu bodo omenjene le nekatere oblike teh povezav, ki se kažejo v tujini ali pri nas.

³⁷ Požarnik, str. 611.

³⁸ Slokar, str. 19.

³⁹ Hermanson, str. 21.

1. V deželah, kjer je gibanje za varstvo okolja najbolj organizirano in dejavno (to so praviloma najbolj razvite države), postaja tako gibanje politični dejavnik, ki z njim resno računajo vlada-joče ali opozicijske politične stranke. Tako imenovani ekologisti se potegujejo za **poslanske sedeže v parlamentih** nekaj držav, na primer v ZRN, Franciji, Belgiji, Švedski in drugod. Prav na zadnjih parlamentarnih volitvah v (Belgiji so varstveniki narave dosegli štiri poslanska mesta v poslanski zbornici parlamenta. To je edina država v zahodni Evropi, kjer je to gibanje doslej dobilo svoje predstavnike v parlamentu.⁴⁰

2. Zagovorniki varstva narave v najširšem pomenu besede se prav v zadnjem času vse bolj dejavno vključujejo v množična gibanja **zoper jedrsko oborožitev** v zahodni Evropi oziroma zoper novo, najbolj moderno jedrsko orožje iz ZDA, ki naj bi ga namestili v tem delu stare celine. Ta mirovna gibanja so samo oktobra leta 1981 priredila velike demonstracije v Bruslju, Rimu, Londonu, Bonnu, Parizu in drugih (glavnih) mestih, ki se jih je udeležilo milijon ljudi.⁴¹ Jasno je namreč, da bi jedrski spopad takega ali drugačnega obsega pomenil največjo ekološko katastrofo sveta, zato se v te proteste za mir vključujejo tudi najbolj ozavešeni deli varstvenikov narave. Prihaja pa tudi do drugih oblik nasprotovanja jedrskemu oboroževanju. Tako so študenti zasedli sedež časopisne agencije v Bonnu in protestirali zoper ameriške rakete, ki naj bi jih razmestili v ZRN.⁴²

3. Svojevstvena oblika navedene povezave je protestno gibanje mladine, ki se kaže v **zasedanju stanovanjskih stavb** v nekaterih zahodnoevropskih velemestih, kot je Berlin, Bruselj, Zürich in podobno. Gre za stare stavbe, ki jih njihovi lastniki namenoma zapustijo in pustijo prazne ter čakajo, da bi jih kar najugodnejše prodali in nato porušili, saj so na njihovih mestih predvidene nove poslovne stavbe. Opustele stavbe so svojevrstna kazitev okolja, po drugi strani pa je tu še na tisoče (mladih) prebivalcev, ki nimajo stanovanj ali pa so ta neustrezna. Občasno prihaja do pravih spopadov med policijo in zasedbeniki takih stavb, najbolj znani so v ZRN,⁴³ kjer to postaja ne le policijsko ali varnostno vprašanje, marveč tudi politična zadeva. V Belgiji je mladina za take proteste izkoristila poroko

nove kraljice,⁴⁴ v Zürichu pa je prišlo do ostrih spopadov med policijo in mladino, ki je ustvarila svoj dom kulture v eni takih starih opuščenih hiš.⁴⁵

4. Tudi v Ljubljani je pred nekaj leti skupina študentov hotela tesneje povezati svoje »prizadevanje« za varstvo okolja s političnimi vprašanji. Do tega je prišlo v času, ko je vodstvo tedanjega izvršnega odbora skupnosti študentov ljubljanskih visokošolskih zavodov izgubljalo svoj vpliv med študenti in jih ni moglo več pridobivati za razne demonstracije. Tako je študentski list Tribuna spomladi leta 1972 uvedel novo rubriko o vprašanih varstva okolja.⁴⁶ Kmalu nato je prišla skupina študentov pred frančiščansko cerkev v Ljubljani in so preple-skali tamkajšnjo ograjo, ki da je umetniške vrednosti in zelo zanemarjena ter kazi okolje; mimoidoče so prosili tudi za prostovoljne prispevke.⁴⁷ V navedenem študentskem listu je izšel nekak opomnik, kako delovati v Ljubljani, da bi uspešno »opozorili« na ogroženost okolja. Taka taktika naj bi obsegale tele ukrepe študentov in mladine, ki jih pisec imenuje »konkretno borbo« za čisto okolje: zapora glavnih dovoznih cest v Ljubljani, prometna neposlušnost, obkolitev avtobusov in njih zapora, pikniki v središču mesta, množično kolesarjenje v mestu, zapora predora pod gradom, prebarvanje cest z zeleno barvo in njih zasedba, nošenje plinskih mask itd.⁴⁸ Dobro leto pred tem pa je neformalna skupščina študentov izdala letak z naslovom »Tehnika za ali proti človeku«, ki ga je pristojni organ prepovedal razširjati in razmnoževati.

IV. Preprečevanje teh protestov

Najprej se je treba vprašati, ali je sploh potrebno preprečevati protestne pojave, ki so povezani z ogrožanjem okolja, in če je potrebno, zakaj. Da bi odgovorili na postavljeno vprašanje, je potrebno oceniti te pojave. To je lažje storiti sedaj, ko je deloma orisano vzrokoslovje in pojavoslovje; to je bil tudi ključni razlog, da je poskus (družbene) ocenitve teh pojavov podan šele v tem delu sestavka in ne že prej.

⁴⁴ Mašanovič, str. 4 (II).

⁴⁵ Stojanović, str. 10.

⁴⁶ Tribuna, 17, 1972, str. 6.

⁴⁷ Zakaj barvamo ograjo, str. 7, in Mladi arhitekti — pleskarji, str. 6.

⁴⁸ Zlobec, str. 7.

⁴⁰ Mašanovič, str. 3 (I).

⁴¹ Sedmak, str. 1.

⁴² Študenti zasedli časopisno agencijo..., str. 24.

⁴³ Drčar, str. 16, (III).

Na tem področju je približno taka povezanost: človekovo okolje v širokem pomenu besede — razne vrste poseganja v to okolje, ki pomeni tudi njegovo ogrožanje — protesti zoper ogrožanje okolja ali premajhno skrb zanj. Vprašanje je, ali je poseg v okolje, ki pomeni rušitev ravnotežja v naravi oziroma prostoru, vedno upravičen, pravilen in v korist širše družbene skupnosti. Ali tak poseg ne more biti tudi škodljivo ravnanje, ki ima lahko celo znamenje kaznivega ravnanja? Protest zoper tako kaznivo ravnanje do okolja je lahko upravičen in koristen. To se pravi, da protesti, povezani z varstvom okolja, niso vnaprej odklonski ali škodljivi pojavi. Vsekakor so določeno varnostno vprašanje, ki ga največkrat rešuje policija.

Protestni pojavi, ki jih obravnavamo, pa lahko postanejo oziroma dobijo znamenja škodljivih ali odklonskih pojavov. Kdaj je to? Praviloma tedaj, ko pomeni protest za okolico večjo motnjo kot je samo ogrožanje okolja, ki je spodbudilo protest. Taka motnja je na primer večji zastoj prometa, spopad s policijo, ki povzroči poškodovane osebe na obeh straneh, uničevanje ali poškodovanje premoženja in podobno. To prepletenost lahko prikažemo tudi takole:

- okolje,
- ogrožanje okolja,
- protesti zoper ogrožanje okolja,
- možne škodljive strani teh protestov.

Verjetno je nesporno, da bi bilo najboljše, če do ogrožanja okolja ne bi prihajalo, ker bi s tem odpadli tudi protesti zoper tako ogrožanje. Toda temeljni vzrok za tako ogrožanje je v samih družbenih oziroma gospodarskih dogajanjih. To pomeni, da je glavna pot za spreminjanje odnosa do okolja spreminjanje družbenih razmerij.

Preprečevanje protestov te vrste je torej odvisno od spreminjanja razmerij do okolja, za slednje pa je nujno odpravljanje (izkoriščevalskih) odnosov v družbi.

Hkrati je treba izvajati vrsto tako imenovanih sprotnih ukrepov, da ne bi prihajalo do takih posegov v okolje. Nosilci teh ukrepov morajo biti vsi, vsak na svojem področju. To je najlažje izvajati v naših družbenih razmerah. Načelo družbene samozaščite velja tudi za varstvo okolja. Ozaveščenost delovnih ljudi in občanov o tem vprašanju se dviga, čeprav še niso storjeni vsi možni ukrepi. Dviganje tako imenovane ekološke

zavesti je pomembna naloga in pri tem lahko pomembno vlogo odigra šola; o tem je izšla publikacija, ki je namenjena vzgoji mladine v šolah.⁴⁹

Določeno vlogo imajo tudi organi za notranje zadeve. Njihove naloge so določene s posebnim navodilom in so več vrst: preprečevanje pojavov, ki ogrožajo okolje, ukrepanje ob kršitvah predpisov s tega področja, ocenjevanje varnostnih razmer tudi z ekološke plati in obveščanje pristojnih organov.⁵⁰

Policija lahko odigra svojo preprečevalno vlogo tudi tedaj, ko je že prišlo do javnih množičnih protestov zoper onesnaževanje okolja ali v zvezi z njim. Mišljena je dejavnost službe javne varnosti, da ne bi taki protesti prerasli v izgrede, uničevanje ali poškodovanje premoženja, oseb in podobno. To pomeni, da lahko policija preprečuje škodljivo plat takih protestov. Pri tem uporablja različne taktične postopke, od navzočnosti na kraju protestov do premišljenih ukrepov zoper udeležence. Tu veljajo za delovanje policije podobna načela kot pri drugih javnih shodih, o čemer smo v tej reviji že pisali.⁵¹

Sklep

Protesti, ki so povezani z varstvom okolja, so lahko povsem spontani ali pa dosežejo visoko stopnjo organiziranosti, ko govorimo o javnih shodih. Zadnje čase se vse bolj kaže organiziran nastop prebivalstva zoper razne škodljive posege v človekovo bivalno in naravno okolje. Poněkod pišejo o naravovarstvenem gibanju in ne več le o protestih. To prizadevanje dobiva več znamenj ozaveščenega delovanja za dosego postavljenih ciljev.

V raznih državah je stanje seveda različno, odvisno od stopnje onesnaženosti okolja, od družbenega sistema, družbenih nasprotij, tradicije in podobno. Dobri poznavalci pravijo zelo optimistično približno takole: ekološko gibanje je prvo duhovno gibanje zoper enega naglavnih grehov naše civilizacije.⁵²

⁴⁹ Okvirni program...

⁵⁰ Navodilo o opravljanju nalog...

⁵¹ Več o tem Čelik, str. 32—33.

⁵² Šeparović, str. 82.

UPORABLJENA LITERATURA

1. Cisterna še ni bila prazna, **Delo**, 4. 9. 1976, str. 6.
2. Čelik, Pavle: Odklonskost na javnih prireditvah in shodih, **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 1, 1979 str. 23—34.
3. Demonstracije pri Nariti, **Delo**, 22. 5. 1979, str. 3.
4. Demonstracije zaradi jezua na reki Alti, **Delo**, 28. 1. 1981, str. 13.
5. D. H.: Mrtva Savinja in gluho Gorenje, **Delo**, 15. 1. 1977, str. 4.
6. Dolenc, K.: Proč s tovornjaki, **Delo**, 15. 4. 1971, str. 6.
7. Draščič, Marina: Želijo si zelenja, **Delo**, 17. 3. 1972, str. 7.
8. Drčar-Murko, Mojca: Bitka za novo letališko stezo začasno končana, **Delo**, 4. 11. 1981, str. 3 (I).
9. Drčar-Murko, Mojca: Za odprte možnosti v energetskega razvoju, **Delo**, 3. 3. 1981, str. 3 (II).
10. Drčar-Murko, Mojca: Sporne zasedbe hiš, **Delo**, 24. 3. 1981, str. 16 (III).
11. Engels, Friedrich: Ludwig Feuerbach in iztek nemške klasične filozofije, Marx — Engels: **Izbrana dela**, V. zvezek, Cankarjeva založba, Ljubljana 1975, 720 strani.
12. Fras, Slavko: Varčevalni proračun nevarčnega avstrijskega ministra za finance, **Delo**, 23. 10. 1980, str. 5.
13. Goričar, Jože: **Temelji občne sociologije**, DZS, Ljubljana, 1975, 335 strani.
14. Guzelj, Igor: Cestne zdrahe po slovensko, **Teles**, 4. 7. 1980, str. 22—23.
15. Hajduk, Rudolf: Die Startbahn in den Bürgerkrieg, **Quick**, 12. 11. 1981, str. 144—149.
16. Hermanson, Henrik Carel: Država blaginje — v krizi?, **Komunist**, 13. 2. 1981, str. 21.
17. Higgins, Ronald: Sedmi sovražnik, **Delo**, 21. 8. 1980, str. 6.
18. Janša, T.: Razdvajanje ljudi, **Primorske novice**, 16. 3. 1979, str. 22.
19. »Komandosi usodne žetve« hočejo imeti zdrav otok, **Delo**, 5. 11. 1981, str. 12.
20. Ljubitelji čiste narave so pregnali pse iz mesta, **Delo**, 24. 2. 1981, str. 13.
21. Mašanovič, Božo: Hud poraz belgijske krščanske demokracije, **Delo**, 10. 11. 1981, str. 3 (I).
22. Mašanovič, Božo: Nova kraljica na prestolu, **Delo**, 3. 5. 1980, str. 4 (II).
23. Mladi arhitekti — pleskarji, **Dnevnik**, 10. 5. 1972, str. 6.
24. Nastop skupine »Pred razpadom«, **Delo**, 15. 6. 1981, str. 8.
25. Navodilo o opravljanju nalog organov za notranje zadeve na področju varstva okolja, **RSNZ SRS**, št. 01/1-S-010-1/79 z dne 4. 1. 1980.
26. Novak, Vilko: Sožitje v deželi trte, tartufov in nukleark, **Delo**, 7. 11. 1981, str. 18.
27. Okvirni program vzgoje in izobraževanja občanov za varstvo in humanizacijo človekovega okolja, DDU Univerzum, Ljubljana 1978, 74 strani.
28. Organiziran protest Trebencev proti odlaganju strupenega pepela ob vasi, **Primorski dnevnik**, 2. 4. 1981, str. 2.
29. Pečar, Janez: »Ekološka« kriminaliteta in kriminologija, **Revija za kriminalistiko in kriminologijo**, 1, 1981, str. 33—45.
30. Potreba za energijom jača od straha, **Vjesnik**, 29. 4. 1981, str. 3.
31. Požarnik, Hubert: Evforija in streznitev, **Naši razgledi**, 6. 11. 1981, str. 611—612.
32. Prizivno sodišče obsodilo domačine zaradi oviranja železniškega prometa, **Primorski dnevnik**, 27. 2. 1981, str. 1.
33. »Priklopnik dihur«, **Delo**, 4. 9. 1976, str. 1.
34. »Procunila« atomska centrala, **Vjesnik**, 22. 4. 1981, str. 12.
35. Protest kolesarjev, **Delo**, 28. 9. 1977, str. 11.
36. Prvi potniki z letališča v Nariti, **Delo**, 23. 5. 1978, str. 16.
37. Rogelj, Silvestra: O hrupu bolj glasno, **Delo**, 17. 2. 1981, str. 4.
38. Sedmak, Marjan: Evropa proti vojni, **Delo**, 27. 10. 1981, str. 1.
39. Seveso oživlja, **Delo**, 7. 11. 1981, str. 8.
40. S. I.: Vegova spet zelena, **Dnevnik**, 17. 3. 1972, str. 6.
41. Slokar, Tonja: Čisto in brez hrupa, odpadki pa so srhljivi, **Delo**, 14. 11. 1981, str. 19.
42. Stojanović, Žarko: Vse več mladih za barikadami, **Delo**, 17. 9. 1980, str. 10.
43. Študenti zasedli časopisno agencijo v Bonnu, **Delo**, 3. 4. 1981, str. 24.
44. Tavčar, T.: Oster protest občanov, **Delo**, 17. 1. 1977, str. 2.
45. T. J.: Dolina Idrijce ogrožena?, **Primorske novice**, 2. 3. 1979, str. 1.
46. Uporniška vas 1004, **Nedeljski dnevnik**, 22. 6. 1980, str. 28.
47. Zakaj barvamo ograjo?, **Delo**, 10. 5. 1972, str. 7.
48. Zlobec, Jaša: Kje so pregrade za naše brigade?, **Tribuna**, 4. 5. 1972, str. 7.
49. Z. J.: Zakaj bomo še šli na cesto?, **Tribuna**, maj 1971 (izredna številka), str. 2.
50. Z razstrelivom proti jedrski energiji, **Dnevnik**, 2. 9. 1981, str. 20.
51. Žagar, Primož: Bil sem orodje za izvajanje očitkov študentskemu gibanju, **TT**, 30, 1971, str. 8.
52. Šeparović, Zvonimir: **Kriminologija i socijalna patologija**, Pravna fakulteta v Zagrebu, 1981, str. 484.
53. Protijedrske demonstracije v ZRN, **Delo**, 23. 12. 1980, str. 3.

UDC 301.153.2:502.7

Protests Connected with the Protection of Environment

Čelik Pavle, M. A., Head of Police Cadets Training School, Tacen

Protests related to the protection of the environment have become more and more frequent and organized. The basic reasons for these protests lie in economic trends, the profit-making exploitation of nature and in other circumstances and factors.

This kind of protests can be classified according to several criteria. The criterion used here is the good in the environment which the protests want to emphasize. Accordingly, protests are classified into those which are directed against noise, pollution, against land encroachment, against water and air pollution and against nuclear energy.

The protection of nature and policy appeared to be tightly linked together. This connection is manifested under various forms, such as efforts made by the movement for the protection of nature to have their deputies in parliaments, protests against nuclear armament, the occupation of abandoned buildings, etc.

The reasons for these protest lie in social conditions and can be prevented by changing these conditions. The task of the police is above all to prevent possible harmful incidents accompanying the protest.